

Reagiranja su bila različita:

Muška skupina – HV

40-godišnji H. I. mirne naravi: “Nebo se crni i čuju se zvuci gavrana, šumovi u glavi, ne mogu misliti, sklapanam oči i vidim križeve i kolonu u crnini”.

35-godišnji B. G.: “Maštam o divljini i treba kretati u borbu”.

(Crta pištolj i čovjeka u ležećem položaju.)

35-godišnji Ž. A.: “Ne mogu konkretno opisati, jer se to doima jako daleko i nerazumljivo.”

T.HJ.: “Osjećaj vjere u Boga”.

T.S.: “Melodija asocira na ugođaj u crkvi za vrijeme sv. mise”.

B.A. također misli isto.

– Dakle, osjetili su spokojstvo, svečanost, prisutnost Boga i slično. Interesantno je iskazanje 20-godišnjaka (dakle, bez “podloge” iz djetinjstva od kojih problema nedostataka pate mnogobrojni mladi).

23. g. K.D.: “Ako dugo traje – tuga, smrt, pogreb, vjera (religija) – eventualno nada.”

Najtipičniji iskaz 22. god. D. I. – sa kojim sam radila s posebnim interesom, ali i velikom pažnjom. Kroz razgovore prije te glavne terapije spominjao je Isusa. (Posljedica je rat, ali i patološka veza sa majkom). Uz zanimljiv crtež, na cijeloj stranici – čovjek proboden visi na kolcu, a sa strane uz crtež poruke: “Nećeš me ... ne vjerujem Ti, je O Bože moj, Oče moj, zašto si me ostavio”.

Uz to izjavljuje da se mržnjom sve pobjeđuje; dakle, sve suprotno od onoga kako nas je Isus učio.

Poslije tog slušanja sam upalila svjetlo i uz veselu glazbu 50-tih godina, počeli smo raspravljati o svemu. Neočekivano je koliko su htjeli čuti moje mišljenje o vjeri, zašto su bili vjerski ratovi, rat općenito, i raspitivali se o važnosti i smislu ispovijedi, ali i moje mišljenje, kako ja tumačim činjenice, jer su mi vjerovali, pa sam s tim povjerenjem, nadam se položila klicu nade u tim izgubljenim mladićima, koristeći priliku pohoditi s njima sv. Misu u bolničkoj kapelici.

ETNOMUZIKOLOGIJA

MEĐIMURSKI ORGULJAŠI

Ivan Toplek

Miroslav Vuk, Zagreb

Jedan je od poznatijih seoskih orguljaša i zborovođa na početku tridesetih godina našega stoljeća u čakovečkoj župi bio Ivan Toplek, seljački sin, u ono vrijeme za kulturološke i socijalne prilike na selu vrlo zanimljiva osoba. Rodio se 24. veljače 1912. g. u međimurskom selu Mačkovcu od oca Ivana, ratara i majke Marije r. Bernat, domaćice. Njegovu bistrinu uma, ljubav za crkvenu glazbu i oduševljenje za samoizobrazbu i prosvjetiteljski rad među šesnaestogodišnjacima, njegovim seoskim vršnjacima, zapazio je na svojim putovanjima po međimurskim selima ondašnji prof. učiteljske škole u Čakovcu Ljuboslav Kuntarić. 1929. g. uključio ga je među slušače glazbenoga tečaja za orguljaše u čakovečkoj učiteljskoj školi koju su vodili prof. Janko Slogar i Franjo Pokaz.

Naime, već od prvoga dana svoga boravka u Čakovcu od 1. studenoga 1923. g. Kuntarić je razvio vrlo uspješno djelovanje među seljacima, posebice mladim ljudima, na gospodarsko-prosvjetnom i vjersko-nacionalnom polju. Diljem Međimurja osnivao je seljačke kreditne zadružne štedionice i okupljao mladež na različitim predavanjima. Kako je mladi Ivan bio posebno marljiv i vidno napredovao u učenju glazbe, unatoč žuljevitim ratarskim rukama, jer se u ono vrijeme teška međimurska zemlja obrađivala rukama, mladić je, umoran od napornoga dnevnog rada, marljivo učio u kasne noćne sate uz svjetlo svijeće i redovito svladavao predviđeno gradivo, tako da ga je prof. Kuntarić predložio za seoskoga orguljaša. Kako u selu koje je pripadalo župi Čakovec nije bilo sv. mise svake nedjelje to se mladi orguljaš, školnik Ivo, kako su ga prozvali suseljani, priključio župnom crkvenom zboru u Čakovcu. Naime, nova kapelica u selu bila je posvećena sv. apostolima Petru i Pavlu 29. lipnja 1929. g. Poslije posvete nabavljen je i harmonij na kojem je školnik Ivo neumorno vježbao sviranje hrvatskih pučkih popjevaka, a pjevajući u župnome zboru sticao je nova znanja o vođenju pjevačkih zborova. Godine 1932. Toplek osniva seoski crkveni zbor¹ i od tada počinje njegov službeni orguljaški nastup pred vjernicima sela. Godinu dana pjevalo se jednoglasno da bi se zatim, na prijedlog prof. Kuntarića, počele učiti i višeglasne crkvene skladbe. Kako su se za duhovni život u selu brinuli braća franjevci, zapazili su da se počeo preko crkvene popijevke buditi duhovni život u selu, a da je glavni pokretač mladi školnik Toplek. Zapazivši njegovu

upornost i darovitost pružali su mu svesrdnu pomoć posebice u glazbenom pogledu pater Bono Rendulić i pater Rikard Ribić², a on se oduševljeno uključio i u rad na oživotvorenju cecilijanskih ideja o crkvenoj glazbi. Nadalje je polazio glazbeni tečaj, a ujedno je postao redovitim članom župnoga zbora "Branimir", koji je 1922. g. osnovao ondašnji preparandijski vjeroučitelj pater Feliks Gretschl.³ Marijina kongregacija djevojaka već je njegovala tradiciju raznih seoskih "Bratovčina" (zajednički molitveni susreti, razmatranja, učenje novijih crkvenih popjevaka, čitanje svetojeronimskih knjiga, slušanje predavanja itd.), mladi je Toplek želio privući još i one neodlučne, a to mu je uz pomoć patra Srečka Majstorovića u suradnji s prof. Kuntarićem i prof. Antunom Matasovićem i uspjelo. Naime, u Čakovcu je 1935. g. osnovano društvo "Savez katoličke omladine" (SKOM) da bi se iste godine SKOM osnovao i u Mačkovcu koji je po broju članova bio najbrojniji u župi Čakovec. Kako je sva seoska mladež bila okupljena u dva katolička društva to ih Toplek spaja u jedan crkveni zbor koji počinje s uvježbavanjem *Hrvatske mise u D-duru* Rudolfa Matza. Uvježbavanje je potrajalo godinu dana. Škrta i teška međimurska zemlja tražila je njegu marnih ruku od ranoga proljeća do kasne jeseni, u tom razdoblju se malo vježbalo pjevanje ali je ipak Toplekov zbor među prvima u Međimurju naučio i pjevao Matzovu misu. Od ranoga proljeća 1935. počele su pripreme za Euharistijski kongres u Čakovcu u koje se uključio i zbor. Na Petrovo je bila pjevana Novakova misa: *Pred tobom padam nice*. Za vrijeme kongresa 24.-25. kolovoza Toplek sa zborom sudjeluje u nastupima seljačkih društava.

Ondašnji seljak-intelektualac, sada 78-godišnji Antun Radek bilježio je u svoju tajničku bilježnicu tijekom svega što se događalo na duhovnom polju u životu sela. Tako saznajemo da je zbor pjevao mise u Nedelišću, Novom Selu, Svetomu Roku i vrlo često u Čakovcu, da je tajnik Antun Radek boravio od 28. do 31. listopada 1937. u Zagrebu na tečaju Katoličke akcije, da su O. Bono i prof. Kuntarić poklonili skomašima i zboru 35 knjiga i šezdesetak raznih glasnika za čitanje zimi, da su na želju prof. Kuntarića zborišti početkom zimskoga razdoblja počeli uvježbavati Freundereichov igrokaz *Na Ozlju gradu*. Prva predstava bila je upriličena u dvorištu Franje Hajdinjaka 29. ožujka 1937. Kako su u isto vrijeme počele i pripreme za gradnju "Katoličkoga doma" u Čakovcu, to je sav prihod od predstave darovan u fond za gradnju doma. U rujnu prof. Kuntarić savjetuje Topleku da obnovi pučke međimurske crkvene popijevke, što je obnovljeno do adventskih dana. Do Božića zbor je naučio božićne popijevke iz *kantuala*, dok su pojedini članovi započeli s učenjem teksta igrokaza *Rasipni sin* od Pavla Matijevića. Do Uskrsa bila je naučena misa *De Angelis*, nekoliko članova zbora uvježbavalo je šaljivi igrokaz *Krčmar k lukavom Lisjaku*. 29. svibnja 1938. nastupaju

Toplekov crkveni zbor u Mačkovcu

skomaši-zboraši s popijevkom *Pjesma Božjih vitezova i Zastava nas sveta vodi* (praznivedba u Međimurju), zatim s dva igrokaza *Krčmar* i *Na Ozlju gradu*. Ovdje valja spomenuti da su kod uvježbavanja veliku pomoć pružili gg. Josip Radiković, Franjo Damiš i g. Josip Munczi. Nedelišće je bilo oduševljeno, a prof. Kuntarić i Toplek prezadovoljni. Sav prihod bio je darovan za Katolički dom i novu zastavu SKOM-a, koja je bila posvećena 4. lipnja prilikom posvete doma i pod kojom su pjevači prisustvovali 29. lipnja 1938. na Euharistijskom kongresu u Varaždinu.

Do nove 1939. igrokaz *Rasipni sin* bio je uvježban i na Sv. Tri Kralja, zatim 13. i 15. siječnja 1939. prikazan u novom Katoličkom domu. Priredbe su uspjele iznad svih očekivanja. Jer ipak glumili su seljački mladići i djevojke, u ono vrijeme obični ratari. U toku godine "Mačkovčari", kako su ih zvali, nastupali su s igrokazima u Belici i Murskom Središću. Napomenimo da na Petrovo i Pavlovo zbor nije pjevao na "prošćenju" u selu, već u Čakovcu na "Svečanostima za mir". U toku 1940. Toplek prelazi u Katoličko društvo muževa, ali zbor je i dalje na okupu. Međutim mladići su bivali pozivani u vojsku i planirani igrokaz *Seljačka buna* nije bio uvježban. Došao je rat. 6. svibnja 1941. Mađari su okupirali Međimurje i počeli progoniti sve što je bilo hrvatsko. Prof. Kuntarić morao je napustiti Čakovec, a divnim mladićima Marku Vuku, Ignacu Grahovcu, Viktoru Holetiću bila je to ujedno i predzadnja godina pjevanja na kuru, a ujedno i života. Nestali su u vrtlogu rata, dok su Josip Vrbanec i Josip Radiković nestali 1945. u komunističkim logorima. Zbor koji je izvodio djela: J. S. *Bacha, Hallera, Kolba, Matza, Dugana, Canjuge, Novaka* (Vjenceslava, Vilka i Mirka), spao je na ženske glasove. Školnik Ivo Toplek, taj pokretač i voditelj svih kulturnih i vjerskih aktivnosti među mladima, ostavivši vidne tragove plodova svojega rada do naših dana, odselio se u susjedno selo Pribislavec. Umro je 12. lipnja 1980.

Već u toku rata orguljanje u kapeli preuzeo je g. Mihael Damiš. Povremeno ga je zamjenjivao pisac ovih redaka koji je za Petrovo 1957. obnovio i uvježbao Matzovu misu u D-duru i te godine, do naših dana, bila je posljednji put pjevana u selu. Od toga vremena njeguju se pučke

popijevke koje i danas Božji narod sela pjeva punim grlom i otvorena srca.

Ovi reci napisani su uspomeni na dane i godine kad je Ivan Toplek sve svoje slobodno vrijeme posvetio crkvenoj glazbi temeljenoj na cecilijanskim idejama, na mladića koji je na polju kulturnih djelatnosti u selu bio ravan učitelju, koji je svojom marljivošću u učenju orguljanja postigao vještinu da je s lakoćom svirao Bachove fuge i preludije, koji je bio suorganizator svih predratnih vjerskih i kulturnih svečanosti u selu. Neka nas podsjeti na čestite seljačke mladiće i djevojke koji su u znoju lica svoga obrađivali zemlju hraniteljicu, i kojima nikakva odricanja i žrtve nisu bile teške kad je bio u pitanju Bog, vjera i hrvatski narod.

BILJEŠKE

1. Usmena izjava Antuna Radeka, suosnivača zbora i tajnika SKOM-a u selu.
2. O. Bono Rendulić rođen je u Bogdanovcima (Vukovar), 15. listopada 1908. od oca Pavla i majke Marije r. Matijašević. U franjevački red stupio je 1925. godine. 4. listopada 1934. bio je zaređen za svećenika. 1936. dolazi u Čakovec za vjeroučitelja i postaje duhovni vođa skomašima. 1939. odlazi u Požegu. Umire 1973. u Bogdanovcima.
O. Rikard Ribić rođen je u Biškupcu (Varaždin), 19. prosinca 1909. od oca Blaža i Majke Katarine r. Leskovec. U franjevački red stupio je 1924. godine. 4. listopada 1934. bio je zaređen za svećenika. 1935. dolazi u Čakovec za orguljaša, zborovođu i vjeroučitelja. 1939. odlazi u Zagreb za magistra bogoslova. Komunisti ga ubijaju u karlovačkom zatvoru na Petrovo i Pavlovo 1945.
3. Usmena izjava Josipa Munczija, pjevača i kroničara zbora Branimir.

PRIJAVE ZA KLASIFIKACIJSKE ISPITE, KLASIFIKACIJSKI ISPITI I UPISI NA INSTITUT ZA CRKVENU GLAZBU "ALBE VIDAKOVIĆ" KBF U ZAGREBU

PRIJAVE ZA KLASIFIKACIJSKI ISPIT: Prijave se primaju u Tajništvu Instituta svaki dan osim subote od 16-18 sati od 30. lipnja do 15. srpnja za I. rok i od 15. do 18. rujna za II. rok.

Dokumenti potrebni za prijavu:

- a) fotokopija Domovnice
- b) izvod iz matične knjige rođenih
- c) svjedodžbu o završnom ispitu (maturi) i svjedodžbe svih razreda srednje škole u četverogodišnjem trajanju
- d) prijave za upis (dobiju se u studentskoj referadi Instituta.)
- e) krsni list
- f) preporuku župnika ili redovničkog poglavara.

KLASIFIKACIJSKI ISPITI: Prvi rok: 6. IX. u 9 sati
Drugi rok: 22. IX. u 9 sati

UPISI NA INSTITUT:

Prvi rok: 12-15. IX. od 16 do 18 sati
Drugi rok: 26. do 29. IX. od 16 do 18 sati

Duhovno-glazbeno blago iz Hercegovine

Ostale korizmene popijevke Don Niko Luburić, Mostar

(Nastavak)

Najsadržajnije i najopširnije o korizmi govori pjesma *Oj nediljo ti si sveta*. Pjesmu sam često slušao i zapisao u mom rodnom mjestu Studencima kod Ljubuškog, a pjevala ju je Ruža Luburić pok. Ante. U nedjelju u mnogim crkvama:

*...slavna Gospa kleči,
Iza svega srca ječi.
Suze nori, prsi lomi.*

Sveti Pero i Nikola pitaju je za razloge njezine boli. Ona pati zbog gubitka jedinoga Sina kojega su džudije (pogrđni naziv za Židove) ukrale, okrunile trnovom krunom, razapele i srce probole. Nakon toga se i nebesa otvaraju, zvona zvone, a slavno okrunjena Marija se razgovara s Bogom. Ona izričito spominje korizmu koju povezuje s molitvom:

*Ko bi ovu mol molija,
Mol molija i umija
U korizmi svakog petka.*

Sve dosada spomenute i djelomično obrađene pjesme, kako smo vidjeli, tematiziraju one činjenice koje se intenzivnije promišljaju i žive u korizmi: muka i smrt Isusova, Marijine patnje, njezin odlazak na grob Isusov, Isusovo uskrsnuće, Marijina molitva svetom križu, njena spremnost na žrtvu, poziv na molitvu, post i pokoru, poziv na razmišljanje o prolaznosti ljudske egzistencije, Kristova upozorenja na grijeh kršćana, molitve za milost, molitve anđelu čuvaru, konačni sud, odbacivanje grijeha kletve Isusom, njegovom mukom i ranom, poistovjećivanje mučenika s ispaćenim i ranjenim Isusom. Upravo zbog ovih identificiranih tema držim opravdanim da se ove pjesme ubrajaju u korizmene popijevke, premda sve nisu jednako nabijene korizmenom tematikom.

Ima, međutim, nekoliko pjesama koje u sebi nose vrlo malo korizmenih elemenata, ali se i one pjevaju u korizmi. Jedna od njih je pjesma *O Isuse, devlet moj*. *Devlet* je riječ turskog podrijetla, a označava carstvo, moć, gospodstvo, sreću. Pjesma izražava jaki doživljaj sigurnosti i spašenosti uz Isusa ("pri Tebi je život moj"), obnovu života vezanu uz praštanje i pobjedu nad strahom. Na toj crti možemo shvatiti i Isusa "gvardijana" (simpatična reminiscencija na franjevačku prisutnost u Hercegovini), pri čemu se ta "gvardijanska" ili čuvarska